

**М. М. Пономаренко**аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування  
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

## ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ

*Метою наукової статті визначено вивчення особливостей суб'єктного складу управлінських відносин у сфері благоустрою населених пунктів, що визначає актуальність теорії та практики управління. До суб'єктів управління у сфері благоустрою населених пунктів віднесено органи загальної компетенції (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування); органи галузевої компетенції (Міністерство інфраструктури України, Міністерство економіки та ін.), а також органи міжгалузевої компетенції (Міністерство внутрішніх справ України тощо). Встановлено, що відповідно до ст. 6 Конституції України встановлюється, що «державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Встановлено, що місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Встановлено, що органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст, є районні та обласні ради. Наголошено, що розвиток відносин управління у сфері благоустрою населених пунктів спрямовується у бік побудови відносин децентралізації публічної влади, що вимагає активізації нормотворчої, організаційної діяльності із реалізації таких цілей та задач. Зроблено висновок, що суб'єктний склад управлінських правовідносин у сфері благоустрою населених пунктів є складною багаторівневою організацією суспільного життя окремих територій, що функціонально спрямовуються на забезпечення децентралізації публічної влади.*

**Ключові слова:** суб'єктний склад правовідносин, управління, благоустрій, населений пункт, публічна влада, децентралізація.

**Постановка проблеми.** Згідно із Законом України «Про благоустрій населених пунктів» встановлюється, що основними учасниками відносин із управління є органи державної влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, органи самоорганізації населення, громадяни [1]. Дана норма корелюється із змістом конституційного положення, передбаченого ст. 3 Конституції України, де встановлено, функціональне спрямування діяльності держави полягає у гарантуванні реалізації прав та свобод людини і громадянина [2]. При цьому захист та забезпечення реалізації права особи на безпечне довкілля, на життя та здоров'я перебуває у кореляційному зв'язку із рівнем соціально-економічного розвитку регіону та відповідно ефективністю впровадження управлінської політики із благоустрою населених пунктів.

**Стан наукової розробки проблеми.** Питання благоустрою населених пунктів відноситься

до багатоаспектних проблематик, де мають бути враховані, як правові, екологічні, економічні, соціальні, так і управлінські аспекти. Варто навести в цьому сенсі роботи таких вчених, як: К.С. Кучма, Ю.О. Легеза [3], О.В. Корнієвський, Г. М. Палій [4], С.Д. Кравченко [5] та інших. Однак при цьому питання вивчення особливостей суб'єктного складу управлінських відносин у сфері благоустрою населених пунктів залишається актуальним та затребуваним як з точки зору провадження теоретико-методологічних досліджень, так і з точки зору практики управління.

**Метою наукової статті** є вивчення особливостей суб'єктного складу управлінських відносин у сфері благоустрою населених пунктів, що визначає актуальність теорії та практики управління.

**Виклад основного матеріалу.** До суб'єктів управління у сфері благоустрою населених

пунктів відносяться органи загальної компетенції (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування); органи галузевої компетенції (Міністерство інфраструктури України, Міністерство економіки [6] та ін.), а також органи міжгалузевої компетенції (Міністерство внутрішніх справ України тощо).

Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина (ст. 102 Конституції України), є главою держави, що підписує закони, прийняті Верховною Радою України, та видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України (ст. 6 Конституції України); саме на таких обставинах даний суб'єкт відноситься до органів загальної компетенції у сфері благоустрою [7, с. 91].

Відповідно до ст. 6 Конституції України встановлюється, що «державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України». Крім того згідно із ст. 140 Конституції України визначається, що «місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст, є районні та обласні ради. Питання організації управління районами в містах належить до компетенції міських рад. Сільські, селищні міські ради можуть дозволяти за ініціативою жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна» [2].

До органів загальної компетенції у сфері компетенції відносяться також Верховна Рада України, повноваження якого полягають у здійсненні законодавчої влади із розробки та прийняття Законів України. Так, згідно із ст. 85 Конституції України відноситься прийняття та розробка законодавчих актів з питань : функціонування та розвитку сфери благоустрою населених пунктів (наприклад, Закон України «Про благоустрій населених пунктів» [1]), що

пов'язується із затвердженням загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля, куди включаються заходи з благоустрою (наприклад, Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» [8]) тощо.

Важливим учасником управлінських правовідносин у сфері благоустрою є органи місцевого самоврядування та органи самоорганізації населення. Відповідно до статті 5 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» встановлюється, що управління у сфері благоустрою населених пунктів здійснюють Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та інші органи влади в межах їх повноважень. Відповідно до ст. ст. 6-11 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» встановлюється перелік повноважень Кабінету Міністрів України та ряду ЦОБВ, що уповноважені на здійснення державної політики у сфері житлово-комунального господарства (на сьогодні – Міністерство регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства (Мінрегіон) [9]), сільські, селищні, міські ради депутатів, органи місцевого самоврядування [10; 11; 12; 13].

Встановлення змісту суб'єктного складу суспільних відносин у сфері благоустрою необхідно розглядати через здійснення їх класифікації за рядом дослідницьких критеріїв [14, с. 65-67]. Окрім компетенційного критерію, що застосовується для здійснення класифікації органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері благоустрою, що розглянуто вище, варто виокремити такий фактор, як сфера суспільних правовідносин, де виділяються управлінські органи з питань : архітектури та містобудування – Державна інспекція архітектури та містобудування України [15]; раціонального використання земельних ресурсів та охорони земель – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру [16]; управління побутовими відходами та санітарного очищення території – наприклад, ЛКП «Адміністратор послуги з управління побутовими відходами» [17] тощо.

Класифікація суб'єктного складу управлінських правовідносин у сфері благоустрою населених пунктів може бути побудована за принципом підстави виникнення органу, що пов'язується із волею державою чи із ініціативою приватної особи [18].

Реалізація управлінської функції у сфері благоустрою населених пунктів має бути побудова відповідно до змісту Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, яка заклала основу формування ефективного місцевого самоврядування для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища мешканцям територіальних громад [19].

Розвиток відносин управління у сфері благоустрою населених пунктів спрямовується у бік побудови відносин децентралізації публічної влади, що вимагає активізації нормотворчої, організаційної діяльності із реалізації таких цілей та задач.

З цією метою було розроблено та прийнято Закон України від 5 лютого 2015 року «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [20; 21]. Модель побудови управлінських правовідносин, в основі якої є інтереси територіальної громади, довела свою ефективність, є затребуваною у світі і пов'язується із функціонування такого суб'єкта як «старостат» [22; 23]. Відповідно до Закону України від 5 лютого 2015 року «Про добровільне об'єднання територіальних громад» встановлюється, що у разі приєднання однієї сільської, селищної об'єднаної територіальної громади до іншої повноваження сільського, селищного голови територіальної громади, що приєдналася, припиняються та він починає виконувати обов'язки старости зі збереженням за ним розміру та умов оплати праці, які були встановлені йому як голові до приєднання [24].

У частина 1 ст. 54.1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплює повноваження старости, зокрема на нього покладено обов'язок щодо участі у здійсненні контролю за станом благоустрою відповідного села, селища, а також щодо надання інформації сільському, селищному, міському голові, виконавчим органам сільської, селищної, міської ради про результати його здійснення [25]. Повноваження сільського, селищного або міського голови поширюється на територію усієї об'єднаної територіальної громади, тоді як

юрисдикція старости розповсюджується лише на територію старостинського округу.

**Висновки.** Таким чином, суб'єктний склад управлінських правовідносин у сфері благоустрою населених пунктів є складною багаторівневою організацією суспільного життя окремих територій, що функціонально спрямовуються на забезпечення децентралізації публічної влади.

### Список використаної літератури:

1. Про благоустрій населених пунктів : Закон від 6 вересня 2005 р. № 2807-IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2807-15/page2>
2. Конституція України : Закон від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-416%D0%B2%D1%80>.
3. Кучма К. С., Легеза Ю. О. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері екології та природних ресурсів: процедурний аспект : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 192 с.
4. Корнієвський О. Палій Г. Громадський контроль як дієвий інструмент впливу на владу. *Віче*. 2015. № 9. С. 38–40. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche\\_2015\\_9\\_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_9_22).
5. Кравченко С. Д. Контроль за охороною та використанням земель житлової та громадської забудови в містах України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2010. 16 с.
6. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL.: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
7. Покатаєв П. С. Система та адміністративно-правовий статус суб'єктів відносин у сфері благоустрою населених пунктів. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2018. № 4 (62). С. 88–93
8. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки від 20 червня 2022 року № 2322-IX URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
9. Про утворення Міністерства регіонального розвитку та будівництва України і Міністерства з питань житлово-комунального господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України від від 1 березня 2007 р. № 323. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/69294713>
10. Про Кабінет Міністрів України : Закон від 27 лютого 2014 р. № 794-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.
11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/print1509793287>

12. Про місцеві державні адміністрації : Закон від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
13. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI / Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38. Ст. 385
14. Покатаєв П. С. Регулювання сфери благоустрою населених пунктів: адміністративно-правовий аспект: монографія. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. 430 с.
15. Державна інспекція архітектури та містобудування України. URL: <https://diam.gov.ua/#:~:text=Про%20нас,Кабінету%20Міністрів%20України%20№1340>.
16. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. URL: <https://land.gov.ua>
17. ЛКП "Адміністратор послуги з управління побутовими відходами". URL: <https://city-adm.lviv.ua/public-information/utilities/lkp-administrator-posluhy-z-upravlinnia-pobutovumu-vidkhodamy>
18. Петришин О. В. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2014. 368 с. URL: [https://pidruchniki.com/70606/pravo/teoriya\\_derzhavi\\_i\\_prava](https://pidruchniki.com/70606/pravo/teoriya_derzhavi_i_prava)
19. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#Text>
20. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
21. Barvinenko V., Mishyna N., Qaracayev S. Ukrainian local government and Council of Europe's standards: human rights protection and decentralisation at the times of militarisation. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. № 9(4). С. 31-36.
22. Mishyna N. European court of human rights' judgements implementation by local and regional authorities: relevant publications on the topic. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2023. Т. 33. С. 52-57.
23. Mishyna N. European court of human rights' judgements implementation by local and regional authorities: relevant publications on the topic. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2023. Т. 33. С. 52-57.
24. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
25. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

### **Ponomarenko M. M. Features of the subject composition of administrative relations in the sphere of improvement of the populated points**

*The purpose of the scientific article is to study the peculiarities of the subject structure of management relations in the field of urban development, which determines the relevance of the theory and practice of management. Bodies of general competence (the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, local state administrations, local self-government bodies) are included in the subjects of management in the field of improvement of settlements; bodies of sectoral competence (Ministry of Infrastructure of Ukraine, Ministry of Economy, etc.), as well as bodies of inter-sectoral competence (Ministry of Internal Affairs of Ukraine, etc.). It was established that in accordance with Art. 6 of the Constitution of Ukraine states that "state power in Ukraine is exercised on the basis of its division into legislative, executive and judicial. It is established that local self-government is carried out by a territorial community in accordance with the procedure established by law, both directly and through local self-government bodies: village, settlement, city councils and their executive bodies. It has been established that local self-government bodies representing common interests of territorial communities of villages, towns and cities are district and regional councils. It is emphasized that the development of management relations in the field of improvement of settlements is directed towards building relations of decentralization of public power, which requires the activation of rule-making and organizational activities for the implementation of such goals and objectives. It was concluded that the subject composition of administrative legal relations in the field of improvement of settlements is a complex multi-level organization of social life of individual territories, which is functionally aimed at ensuring the decentralization of public power.*

**Key words:** subject structure of legal relations, management, improvement, settlement, public authority, decentralization.